

Fonts d'Otos, Poemes
Joan Guerola

Fonts d'Otos

Poemes

Joan Guerola

NOVA EDICIÓ

POEMES: Joan Guerola
© Joan Guerola, 2022

PRÒLEG: Josep Quilis i Àlvarez

IL·LUSTRACIONS: Pàgines 10-13-17 Pàgines Roser Matas Nadal
Pàgines 27-30 José Luis Santibáñez

PORTADA: Tino Pla

ÍNDEX

Pròleg	6
La font de baix.....	8
La font del cossi.....	11
La font redona, font de l'amor.....	14
La font de cal metge.....	18
La font del carrer Nou.....	21
La font de la prunera.....	25
La font de la Marjal.....	31
Altres fonts.....	32
Otos.....	33

A LES FONTS

*És vostre raig en deslliurança,
cua invisible d'una arrel
que terra endins anà formant-se
amb escorrims d'aigua de cel.*

*Amb una joia que no es cansa,
descabdelleu el reguerol.*

*És natural vostra gaubança
sense pecat i sense dol.*

*Quan l'agonia ponentina
irisarà vostres cristalls,
tremolareu amb més divina
emoció. Quatre cavalls,
de vostre raig en la polsina,
s'empinaran amb llurs plomalls.*

Guerau de Liost

- Poema trobat escrit en la Font d'en Jep Sabaté de Viladrau

Pròleg

Josep Quilis i Álvarez

Les fonts poden amagar molts secrets; unes voltes callen i escolten amb un respectuós to de confidencialitat; altres, com és el cas de la font Rodona, passen a ser les veritables protagonistes de la vida local d'un poblet en què qualsevol novetat havia de ser comentada, moltes vegades acaloradament al voltant d'eixa font.

Seguint els versos de Joan, tan plens d'enyor i tendresa, ens veiem submergits en la dècada dels anys seixanta, fonamentalment, en un temps que amagava no poques incerteses per a tots els xiquets. La font de la Prunera i els seus voltants ens esperaven a partir de les cinc de la vesprada, en eixir de l'escola, per a reiniciar les nostres particulars batalletes en un escenari tan inabastable i grandios que ens semblava aleshores de pel·lícula i que en el pas del temps s'ha anat arrupint fins a convertir-se a hores d'ara en un xicotet i humil espai oblidat. D'altra banda, les fonts van progressivament desapareixent, algunes víctimes de la moderna agricultura que, en anar regant la superfície, de rebot estigmatitza els aquífers a la mínima expressió.

També, al poble han desaparegut els abeuradors perquè les cavalleries han passat a millor vida. No entenc, però, aquells pobles que retiren de la via i vida pública les seues fonts, ja que l'essència de poble cobra major amplitud en poder refrescar-te ajupit baix d'elles. Això no obstant, a Otos encara puguem gaudir de moltes de les fonts que donen vida al poemari; ens queda, per exemple, la font Rodona si premem l'aixeta, però no el fòrum habitual que tal com ens comenta l'amic, al seu voltant remorejava i "adquiria la dimensió de poble en seure damunt la pedra"; i sobretot, en anys generosos en pluges, tenim plena de vida la Font de

Baix; la qual, com evocadorament comenta el Joan, segueix eixint “impetuosa i amb mirada pura”... I per molts anys.

La Font de Baix

Ataülles la font des de dalt del poble,
la pots oldre i la il·lusió et fa fer la baixada més de pressa.

Encara lluny, sents l'aigua que fressa,
arribar i moldre quan amanolles el canó
d'on ix impetuosa i amb una mirada que no cessa.

Poses els llavis en la transparència del raig,
et cau gola avall i te'n regalima per les galtes.

L'encanteri de l'aigua dóna serenor
i allarga la mà a qui desitja estar sol,
als qui volen contar-se històries o secrets.

Per moments, sembla que cada canó
alena queixes en veure-la, com espill,
anar-se'n abeurador enllà i s'alinea pel pas estret
que la porta al safareig,
on les mosses renten roba i xerren animosament.

Més tard, silenciosa, s'escola
en la grossària d'esbarzers, canyes i baladres.

Circula, mandrosa i fugissera,
i segueix per la riera.

La font s'engrandeix a l'estiu,

amb llums de meló i raïm,
sent el remoreig de fulles d'oms i baladres
i banya la pols que fa remolins,
mentre el cant de cigala reviu.
Cameges per la costera, baixes i pugues,
vas i véns amb el desig de l'aigua.
De la font, en tens cura i l'estimes
perquè altres la puguen gaudir.

© del poema: Joan Guerola, 2012

Joan Guerola

Font de baix il·lustració

© de la il·lustració: Roser Matas Nadal

La Font del Cossi

A tothora una trena d'aigua formava un raig embadalit,
repicant sobre la basseta del cossi.

Feia una cantarella que ressonava dia i nit
i, a les fosques, vetllava la quietud i el delit.

La lluna plena s'emmirallava en l'aigua
que es movia i semblava trossets d'espill:

la cara de la lluna navegava en la basseta del cossi
i, a trenc d'alba, en la paret d'enfront,
el gnòmon del rellotge rebia els primers raigs de sol,
que marcava el temps del desvetllament d'homes,
que amb el trot de mules i matxos anaven als bancals.

Encara que qui matina fa farina,
per ells era un dia qualsevol,
un dia més sense futur, com el d'ahir, com l'endemà,
eren els seus dies, els únics, durs i aspres
com les seues mans.

Si a l'estiu bufava llevant al cantó,
la font era una platja dolça, la millor platja
que acollia uns homes vençuts i els hi donava repòs,
cansats de terrossos, brossa i calor,

d'eixa terra blanca que enlluerna i cega,
i a la vora de la font, a migdia, s'evadien xerrant
fins a teixir enreixats de frustracions i pors.
Les xiquetes pujaven a la paret de l'abeurador,
on els animals, aüixant-se les mosques, bevien amb trèmols de goig,
els xiquets s'arruixaven i jugaven a caçar-se entre el revol de vespes.
Mentrestant, a peu de carrer, arran del cossi,
la gent esperava per omplir botiges, cànTERS o poals.
Tenien el rellotge de sol en la paret d'enfront,
al costat d'una finestra amb geranis rosa i blanc.
“Au, a dinar! Encara sort si tenim un plat d'arròs caldós
amb bledes i un tros de carn”.
Entretant, la font quedava sola,
o amb companyia d'algun gos prim i rovellat,
potser a l'espera d'algun os per xuclar i rosegat.
El rellotge de sol i la font del cossi
sentien gemecs, renecs, històries de derrotes que mai no s'acabaven
dites a mitja veu, apagades per la cantarella de l'aigua.

© del poema: Joan Guerola, 2012

Joan Guerola

Font del cossi il·lustració

© de la il·lustració: Roser Matas Nadal

La Font redona, font de l'amor

Per la gent jove a qui no interessava la xavalla
ni en diumenge anar-se'n a córrer l'andola,
a les basses o als gorgs,
la dimensió del poble es reduïa a seure's sobre la pedra de la font redona
o en una cadira en l'esplanada del casino de dalt
Enraonaven i reien fins a l'hora del vermut:
trinaranjus i cervesa amb cacau i tramús,
que si Bahamontes o Anquetil, Di Stéfano o Kubala,
que si la mula Pasquali era millor que l'Agria:
difícil equilibri, sempre en negre i blanc,
sense ser temes de gran profunditat.
Més enllà de la discussió, de l'enfrontament,
hi havia l'estima, com se suposa que era l'estima
de veïns d'un poble xicotet.
I molt de tant en tant, passava un camió alatrencat,
el camió de les cistelles, que sovint havien d'aïssar.

Els joves asseguts en cadires a la porta del casino
veien xiques passar esplanada amunt,
es conformaven a seguir-les amb els ulls,
feien gests de cap i mirades que anaven, tornaven

i mai no s'esborraven.

A la vesprada passejos amb xiques,
carretera amunt, amb fileres de pins a la vora.

Ignorància i inseguretat els feien patir.

Hi havia qui passava hores, dies, mesos, per camins,
per carrers, per racons, pel ball, pel cinema.

L'espera de l'amor, debades, alguna volta.

No calia tindre pressa, però adonar-se'n algun dia
que els anys havien passat, i un més sol
que un teulat amb una ala trencada,
a ningú li agradava. Era així. Si un no tenia sort,
tornava a seure en la cadira o sobre la pedra de la font,
i, mentre malvivia, el consolava sentir l'aigua
que repicava sobre la pila.

Els joves a la sarga durant la setmana,
i els diumenges a l'esplanada
entre el casino de dalt i la font redona.

A final d'estiu arribaven les festes
amb l'entaulat a la vora de la font.

Els estrenaven sabates lluentes,
camises i pantalons cenyits de cintura, a voltes acampanats.

I elles, vestits i faldilles amb *can-can* a mida,
sabates de xarol i repicar de sabates de taló.

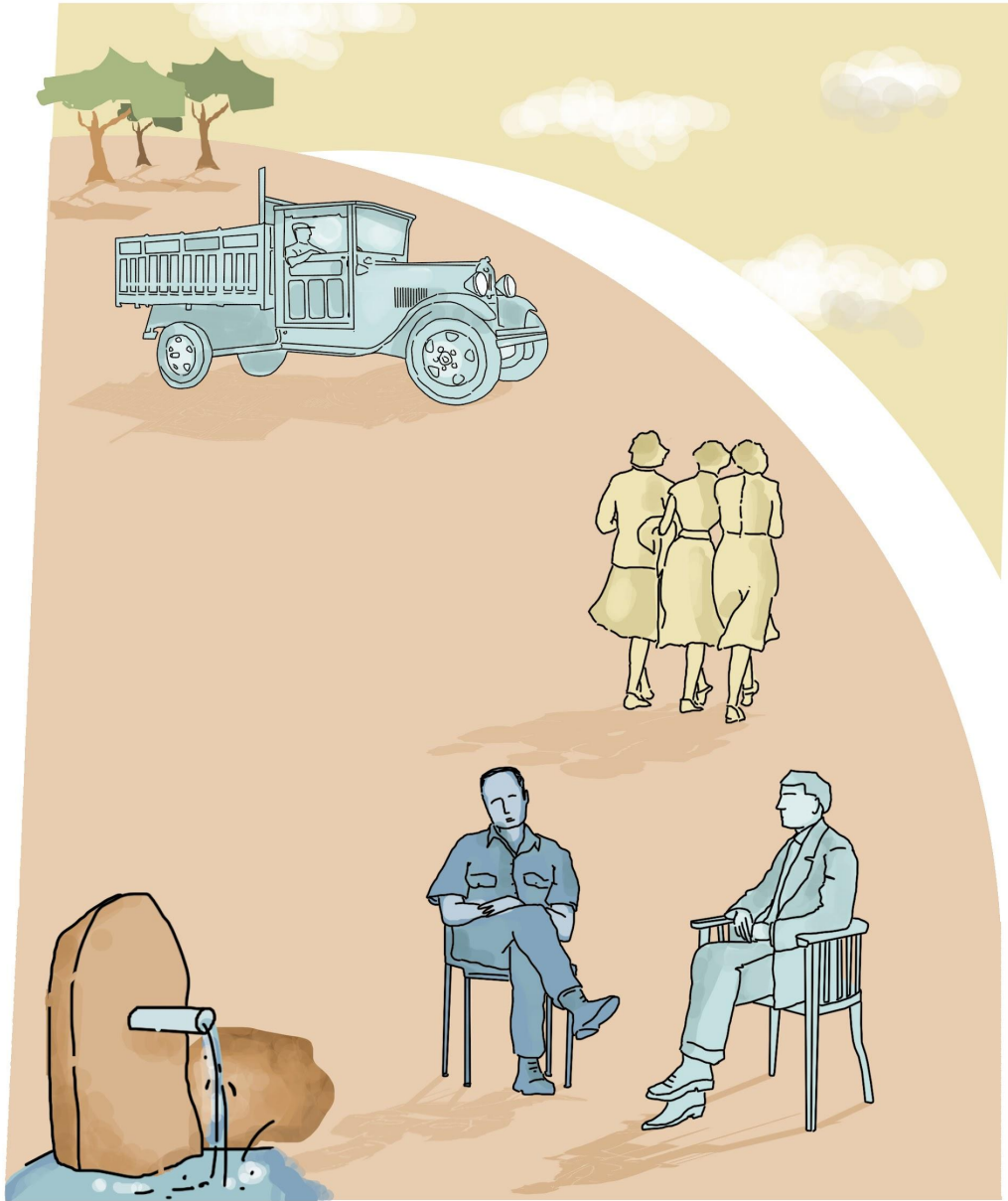
Serpentines, música, coloraines i perfums de gessamí en l'aire.
Si en festes uns joves s'aparellaven,
s'amagaven arramblats en alguna portalada,
Les melodies de les cançons arribaven
suaus com les besades lleugeres, encara tremoloses
alhora que entusiasmades. La sang bullia, però s'havien de contenir,
i es reprimien perquè no hi podien passar a més.
Dels cossos junts naixerien altres otosins.

© del poema: Joan Guerola, 2012

Joan Guerola

Font redona il·lustració

© de la il·lustració: Roser Matas Nadal

La Font de cal metge

Pels caminants que venien al poble per dalt,
la de cal metge era font de benvinguda i acollida,
i d'acomiadament per a qui en marxava.

Sempre de cara a la serra del Benicadell,
a l'escola i als xiquets quan n'eixien,
també la font per als joves que jugaven a escampilla enmig del carrer.

Al replà de cal metge jugaven xiquets i xiquetes a l'estiu
amb la companyia de gesmilers i mates de flor de nit,
dragons a les parets, cants de grills i pluja d'estels.

La de cal metge et donava esperança
per superar la por, per arriscar-se en la foscor,
per aventurar-se a ser homes i dones lliures, ja que no érem nats
per jeure dominats, sinó més aïnes per deixar enrere el tancat.

També era font dels grans que prenien la fresca al carrer,
asseguts amb cadires de boga i balancins,
els grans que obrien finestres i portes de bat a bat
perquè es refrescaren les primeres navades de casa.

Pares i mares debades cridaven els seus enguisnats fills
que, enjogassats, tenien poques ganes d'anar a dormir,
atrets, com si fóra un imant, a la nit.

Si el món girava entorn de les anses

de poals, botiges i cànters,
la font de cal metge fou benvinguda
perquè a alguns veïns els acurtava el camí,
sobretot als vells que havien de camejar carregant aigua
des de fonts més llunyanes com la del cossi.

© del poema: Joan Guerola, 2012

Joan Guerola

La Font del carrer Nou

A la font del carrer Nou hi havia una bacina
enganxada a una paret de pedra i morter
en la façana llisa de l'almàssera.

Rajava segura per una aixeta antiga,
que tant tocaven mans de grans com dels xiquets,
les mans dels quals, igual que el pols del temps, l'aixeta les veié créixer
i les en reconeixia essent ja d'home i dona.

Encara que en un carrer estret hi passaven
davant seu bandes de música i processons,
i de nit, joves contents que serenates cantaven.

A la font, li donava senyoriu el batlle que prop hi vivia
i l'agutzil una miqueta més enllà.

A la fresqueta del matí encalmat, les dones
agranaven el carrer i poaven de la font.

L'arruixaven entre bondies, agranades,
i amb les olors de cada dia mentre s'adonaven
que, a diferència de la font, envellien
una miquiua matí rere matí.

Ara agranaven, després cuinaven, rentaven
roba al safareig de ca Tino o sargien
camises, pantalons amb agulla i didal,

per elles no hi havia descans tampoc pels homes
que eren als bancals tothora desrenyonant-se
mentre s'emponnaven per treure secs terrosos,
còdols i herba o podaven bancals d'oliveres
amb l'estraleta. Ningú no es preguntava res
pels secrets de la vida. Per què entendre'ls,
tant els era, o potser sí que valdria la pena
arriscar-hi un pèl més per canviar les coses,
però els dominava un món inamovible
que manava i pels costums de tota la vida.
Els costums no són com el vent que bufa d'on vol,
més aïnes l'ordre normal que els ajudava a viure.
Els i elles sols coneixien fer a muntó d'esforç,
amb resignació, sense renecs bròfecs,
fins que la misèria els cobria en l'oblit.
Que de pressa van anar passant les persones!
La font les veia anar-se'n per sempre més
i el seu solatge s'anà tornant en memòria.
Com diríem per entendre'ns, aquesta font
i totes les del poble, tothora també eren
el registre pels qui sentíem gran enyor.

© de la foto i del poema: Joan Guerola, 2012

Joan Guerola

La Font de la prunera

Com si l'aigua mai no volguera
néixer, la font de la prunera
brollava en un atapeït racó
d'esbarzers que arrapaven un roll.
Amb profund sospir sense manya
eixia pel canut de canya,
sempre somrient; tot seguit
corria pel rierol fent camí
i besava espaioses nogueres,
donant a beure els animals,
i unificant-se en l'ampla bassa
l'encisava l'íntima calma.
Davant la font, en la vella era
de Pere, prims xiquets jugaven
a amagar-se als buits de les soques
de la garrofera o pujaven
pels troncs fins a antics cimals.
Cada tant, ràfegues de vent
feien vibrar fulles del cel,
les copes sovint es menejaven
com veles blanques de vaixells
despentinant els bells cabells

dels xiquets asseguts en branques,
i prompte tots es disposaven
a assaltar amb pedres i canyes
una garrofera veïna.

Altres vegades ells pujaven
damunt un tros vell de sària
o a l'om d'un sac de Portland
i, agarrant-se per cada punta,
sense por d'anar redolant
ni espatllar-se, s'esgolaven
per la llicorella del marge.

Ai, pobres si perdien el sac,
ho pagaven els pantalons
acabant amb el cul coent.

Quan escenificaven guerres
de romans, els soldats portaven
branques d'olivera que feien
d'espases i varetes velles
de paraigües que doblegaven
per fer la brillant mitja lluna
de la ballesta, i joncs per a fletxes,
amb una canya nua i grossa
que feia de canó central.

Als combats hi havia morts
ferits i tractats de pau
que no duraven quasi gens.
Al mig d'una batalla i l'altra,
aprofitaven l'aigua rajant
de la font per beure els soldats
estesos sobre un dens fenàs
i deixar-los a tots curats.
(continua a sota)

© de la il·lustració: Josep Lluís Santibàñez

(continuació)

Molt pitjor si treien el tap
de la bassa. Ai, Déu, com tornar
a posar-lo? Si se'ls buidava,
venien els crits i renecs
dels homes amb raó emprenyats.

Als estius, suaven per arreu,
es capbussaven a la bassa,
xipollàvem sota els grans oms
i nogueres prop de la riera
corrent amb l'aigua de la font,
no calia escarotar
granotes, xitxarres gojoses
i parotets sempre volant.

També pujaven a pasteres,
fetes amb vells cimals muts d'arbres
de noguera i pales de pitera
que lligaven amb joncs i cordells.
Si calia, remant amb canyes
per navegar riera avall
fins a la bassa del pouet
on altre naixement d'aigua
els recuperava les forces,

com la barqueta de l'estany
anomenada African Queen
que tots havien vist al film,
navegaven amb molta cura
i calma al darrere, deixant
l'aigua romandre ben quieta
fins a l'assut de la bassa
pentèlica on per fi acabava
un joc ampli de llibertat
que ausades quin goig els omplia.
Gaudiem d'instantos ben immersos
en un espai alhora que dens
molt innocent per bé que enorme,
però la font de la prunera
com a capital del seu regne.

© del poema: Joan Guerola, 2012

Joan Guerola

Font prunera 2
poemas d'Otos. Pitera, xiquet botant.

© de la il·lustració: Josep Lluís Santibàñez

La font de la Marjal

Les fonts de la marjal es donen la mà,
no és que tinguen por a les raboses ni que vulguen jugar,
sinó que l'aigua sobrant de la font del Pa Dur
se'n va riera avall a les fonts de calicant i l'androna,
i entremig l'aigua s'embassa en assuts,
on es condorm amb plaer una llarga estona,
hi naden peixos amb alguna sirena que descansa a l'ombra,
encara més, pollancre viuen de l'aigua que s'esmuny i sobra.
Regalls d'aigua inquieta que no vénen de la serra,
més exactament brollen en la marjal per regar
taules esglaonades al llarg de tot el barranc
i que l'aigua de la font refresca i reconforta,
per això l'expert llaurador que es mou per estretes sendes,
ajudant-se de canyes i cordells arriba a fer obres d'art
cada volta que fa solcs drets de creïlles, bajoques i tomaqueres.
Les fonts de la marjal han estat la mesura
que va fer a l'esquena dels homes una doblada cintura.

© del poema: Joan Guerola, 2012

Joan Guerola

Altres fonts

A Otos i al terme, hi ha fonts perdudes per tot arreu.

Si fa o no fa, com a molts indrets, trobades Mares de Déu,

figures de fusta en algun moment amagades en coves, i sovint envoltades de neu.

Hi ha la font de les disputes, feta després de la plaça, en un racó.

Els socis de l'almàssera del carrer nou

s'oposaven a què un grupet de socis en feren una de nova.

A aquests els calia agafar aigua de la font per a la construcció

i per això hi posaven a l'aixeta una llarga goma

per abastir d'aigua els treballadors.

Llavors, el batlle del poble, i soci de la del carrer nou,

la va fer enretirar, i el president dels altres la hi posaven altra volta.

Posant i traient va augmentar el to

de les males cares i enemistats a causa de la discussió.

A les darreries, l'almàssera es va fer i la pobra criatura

de la font, que no devia res, es va treure del lloc

i cap persona hi va poar més, desterrant així les acusacions.

Per acabar cal fer menció

de la desaparició de moltes altres fonts

que ens han anat fent companyia com la de la Gota

i d'altres a causa de solsidees i per moviments de terres que es canvien de lloc.

© del poema: Joan Guerola, 2012

Joan Guerola

Otos

“Otos de la meua vida
on has anat a parar”
Popular

Et fas present en la guineu que busca el moscatell,
també en els camins i en la masia de Suagres,
sentinella incansable que ens protegeix dels mals aires.

Et fas present en orenetes i façanes emblanquinades
amb balcons i reixes de ferro forjades.

M'agrada el llevant al carrer
i les botiges d'aigua al canterer,
botzines de cotxe es mesclen
amb crits dels paqueteros, formatgers o peixaters.

Pengen llimes a la capterrera a sol i serena
entre flors de gessamí que neixen de nit
i moren de dia com llicorella entre dits.
Bufa ponent que crema i rasca solcs, ceps i marges,
el maleït ponent que arrapa parets i teulades
i quan es cansa, a poqueta nit, s'adorm amb rojors interminables.

Fins que les qüernes cantaven, vesprades de burro vora el foc.
Vesprades parlant d'exili i fam, i de què teníem poc.
Campanes que revoltegen, campanes que toquen a morts;
Antigament dones a missa a segon toc
agarrades del braç, ja no estaven per trots.

No m'oblidge dels silencis del poble,
menys encara de la gent que el mou.

Emocions d'Otos que vull compartir,
no són romanços això de les paraules que dic,
esclatar sentiments tempera i commou,
emoció que es perd, emoció que se'n va sense enrenou,
però així, mai es seca la font del cor.

© del poema: Joan Guerola, 2012

Joan Guerola

Contraportada:

Les fonts poden amagar molts secrets; unes voltes callen i escolten amb un respectuós to de confidencialitat; altres, com és el cas de la font Rodona, passen a ser les veritables protagonistes de la vida local d'un poble.

Seguint els versos ens veiem submergits en la dècada dels anys seixanta, fonamentalment, en un temps que amagava no poques incerteses per a tots els xiquets. La font de la Prunera i els seus voltants ens esperaven a partir de les cinc de la vesprada, en eixir de l'escola, per a reiniciar les nostres particulars batalletes en un escenari tan inabastable i grandios que ens semblava aleshores de pel·lícula i que en el pas del temps s'ha anat arrupint fins a convertir-se a hores d'ara en un xicotet i humil espai oblidat.

Josep Quilis i Àlvarez